

שנה בגלות

מאז אוגוסט 2017 גובר מספר המקרים שבהם תושבי רצועת עזה בדרכם לחו"ל דרך מעבר ארז, נדרשים לחתום על התחייבות כי לא ישובו לביתם ברצועה במשך שנה, גם כאשר הם עומדים בקריטריונים הצרים שבהם ישראל מאפשרת את יציאתם.

רקע

בפברואר 2016 פרסם מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש) קריטריון חדש, על פיו יאפשר את יציאתם תושבי עזה לחו"ל דרך ישראל ל"שהות ממושכת", לכל צורך שהוא, בתנאי שיחתמו על התחייבות כי לא יבקשו לשוב לרצועת עזה דרך ישראל במשך שנה. ברקע, מצוקה גוברת לנוכח סגירתו במשך רוב ימות השנה של מעבר רפיח שבשליטת מצרים.

קריטריון "שהות ממושכת" נוסף לקריטריונים אחרים ליציאה לחו"ל, במקרים של חתונה, ביקור חולה, כנסים ולימודים מתקדמים, שאינם מותנים בחתימה על התחייבות שלא לבקש לשוב. בפועל, גוברת תדירות המקרים שבהם תושבי עזה המגישים בקשות ליציאה לחו"ל גם תחת הקריטריונים הקיימים נדרשים לחתום על ההתחייבות כתנאי לאישור יציאתם מהרצועה.

התופעה

- מאז אוגוסט 2017 נאספו בגישה עדויות ראייה ועדויות אישיות למספר גדל של מקרים, שבהם דורש מת"ק עזה מתושבי רצועת עזה לחתום על התחייבות כי לא ישובו לרצועה במשך שנה לפחות, אף שבקשותיהם להיתר עומדות בקריטריונים הצרים ליציאה. בהגיעם למעבר ארז, ובידם היתר חתום, הובהר לתושבים שחתימתם היא תנאי לעלייה להסעה לגשר אלנבי ומשם לירדן, ושמי שלא יחתום יאלץ לשוב על עקבותיו. והיו כאלה.
- נזכיר כי "גישה" הביע התנגדות עקרונית לסעיף זה מיד עם פרסומו, ושמכתב ברוח זאת נשלח, בשיתוף המוקד להגנת הפרט, אל מתאם פעולות הממשלה בשטחים, אלוף יואב (פולי) מרדכי. ההוראה, נאמר במכתב, פוגעת בחופש התנועה של התושבים וביכולתם לממש שורה של זכויות אחרות, כגון הזכות לחיי משפחה, הזכות להשכלה והזכות לפרנסה. הגבלה שלא מאפשרת לתושבי עזה לשוב לביתם מהווה ניצול לרעה של שליטתה הבלעדית של ישראל על המעבר שמאפשר לתושבי עזה לצאת לחו"ל, בהינתן שמעבר רפיח סגור רוב ימי השנה.
- משהצטברו עדויות על יישום נרחב של התנאי על היוצאים לגשר אלנבי, פנה "גישה" ב-16 בנובמבר 2017 במכתב נוסף אל מתפ"ש, בדרישה לחדול מהחמת היוצאים מעזה על ההתחייבות שלא לשוב למשך שנה, ובוודאי שלא את מי שעונים על הקריטריונים הצרים לתנועה כפי שמתפ"ש עצמו קבע.
- בתחילת 2018 הגיעו לידינו עדויות על כך שמתפ"ש דורש שתושבים יחתמו על ההתחייבות בזמן מילוי טופס הבקשה, כתנאי להגשתה.

הבעייתיות של ההתניה נשקפת מסיפורה של א"מ, אשר ביקשה לצאת מרצועת עזה לערב הסעודית עם ארבעת ילדיה, על מנת לבקר את בן זוגה החולה. בן הזוג, עיוור מילדות, מועסק בחו"ל, והמתין באותה העת לניתוח לכריתת כיס המרה. א"מ אף היא סובלת מלקויות בראייה וממחלת לב. הידרדרות במצבה הרפואי, לצד זו של בן זוגה, חיזקה בה את הרצון להפגיש בין ילדיה לאביהם, בן זוגה, אותו לא פגשה למעלה מחמש שנים, ולסעוד אותו בחוליו. בשל עיכוב של חודשיים במענה לבקשתה להיתר, פנתה א"מ ל"גישה", שהגיש בשמה (ב-8.11.2017) [עתירה לבג"ץ](#). במהלך הדיון בבג"ץ הודתה המדינה כי עד כה לא בחנה את הבקשה של א"מ כבקשה לביקור חולה, אלא רק כבקשה כללית ליציאה לחו"ל, למטרת "שהייה ממושכת", זאת למרות שצורפו מסמכים רפואיים המעידים על מצבם הבריאותי הקשה של א"מ ושל בן זוגה. המדינה ציינה כי א"מ וילדיה יוכלו להגיש בקשה חדשה ליציאה לביקור חולה, ואף רמזה כי אינה רואה את המקרה הרפואי כחמור דיו כדי להצדיק אישור. למותר לציין, שמשהיה בידה אישור יציאה תקף, א"מ לא ששה להתחיל הליך אישור מחודש, שסיכוייו להסתיים בהצלחה כלל לא בטוחים.

ב-21.11, בהגיעה למעבר ארז, אולצה א"מ לחתום על התחייבות, בשמה ובשם ילדיה, שלא יבקשו לשוב לעזה בשנה הקרובה. הם יצאו לערב הסעודית מבלי לדעת מתי יוכלו לשוב לחייהם ואל משפחתם שבעזה, מה גם שברשותם אישור שהייה לשלושה חודשים בלבד בסעודיה.

עמדת גישה

אין כל הצדקה להגבלת הזכות של תושבי רצועת עזה לשוב למקום מגוריהם. כל התניה של יציאה לחו"ל בחתימה על ההתחייבות מהווה החלטה בלתי חוקית בעליל. התניית היציאה בחתימה על ההתחייבות שלא לשוב מעמידה את התושבים בפני שתי אפשרויות גרועות, שתיהן כרוכות בפגיעה בחופש התנועה: אם יחתמו, יהפכו לגולים בעל כורחם, במעמד זמני או בלי מעמד כלל, רחוקים מבית ומולדת; אם לא יחתמו, יישארו כלואים בעזה בלי יכולת לענות על צורך אנושי מהותי.